

Improving Pedagogical Mechanisms for Developing a Culture of Environmental Education in Students

Abdukhalilova Nozimakhon Abdurahmon qizi

Fergana State University

2nd year student, Faculty of Philology

Abstract .

This article highlights the issues of improving pedagogical mechanisms for developing ecological culture in students. The effectiveness, problems, and solutions of environmental education were studied from the students' perspective. Data obtained from surveys and interviews were analyzed, revealing the effectiveness of interactive methods, project-based learning, and information technologies in enhancing environmental awareness. The research results are summarized based on proposals aimed at increasing students' environmental activity.

Keywords: Ecological culture, pedagogical mechanism, students, interactive methods, project-based learning

Annotatsiya . Ushbu maqolada talabalarda ekologik mashg'ulot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish masalalari yoritilgan. Talabalar nuqtai nazaridan ekologik tarbiyaning samaradorligi, muammolari va yechimlari o'rganilgan. So'rov va intervyular asosida olingan ma'lumotlar tahli qilingan, ekologik ongni oshirishda interfaol usullar, loyiha asosida o'qitish va axborot texnologiyalaridan foydalanishning samarali ekanligi aniqlandi. Tadqiqot natijalari talabalar ekologik faolligini oshirishga qaratilgan takliflar asosida umumlashtirilgan.

Kalit so‘zlar: Ekologik madaniyat, pedagogik mexanizm, talabalar, interfaol usullar, loyiha asosida o‘qitish.

Ekologik muammolar globallashuv davrida insoniyat oldida turgan eng jiddiy muammolardan biridir. Ekologik mashg‘ulot madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish – bu nafaqat atrof-muhitni muhofaza qilish, balki kelajak avlodlar salomatligi va yashash sharoitlarini ta‘minlashning asosi hisoblanadi. O‘zbekiston Respublikasida ekologik tarbiyaga alohida e‘tibor qaratilmoqda, ammo talabalar o‘rtasida ekologik ong va madaniyatni yanada rivojlantirish zarurati saqlanib qolmoqda.

Ushbu tadqiqotning maqsadi – talabalarning ekologik mashg‘ulot madaniyatini rivojlantirishning pedagogik mexanizmlarini takomillashtirish bo‘yicha o‘zlarining tajriba va fikrlarini o‘rganish, ularning qayta ishlangan takliflarini ilmiy asoslashdir. Tadqiqotning dolzarbligi ekologik tarbiyaning zamonaviy talablari va uning amalda qo‘llanilishidagi kamchiliklarni bartaraf etish zaruratidan kelib chiqadi.

Tadqiqot 2023–2024 o‘quv yilida O‘zbekistonning 5 ta oliy ta‘lim muassasasida (Toshkent davlat universiteti, Samarqand davlat universiteti, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Farg‘ona davlat universiteti va Qarshi davlat universiteti) o‘qiyotgan 450 talaba ishtirokida olib borildi. Tadqiqotda quyidagi usullar qo‘llanildi:

1. So‘rovnoma – 5 bo‘limdan iborat anketa yordamida talabalarning ekologik bilim darajasi, munosabati va faolligi o‘rganildi.
2. Chuqur intervyu – 50 nafar talaba bilan ekologik tarbiya va pedagogik mexanizmlar haqida suhbatlar olib borildi.

3. Kuzatish – ekologik mavzudagi dars jarayonlari va talabalar loyihalari kuzatildi.
4. Statistika tahlili – SPSS 25 dasturida ma'lumotlarning ishonchlilik darajasi ($p < 0.05$) aniqlandi.

Tadqiqotning etik jihatlari talabalarning anonimligi va roziligiga rioya qilish orqali ta'minlandi.

Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy yo'nalishlarda aniqlandi:

1. Ekologik bilim darajasi: Talabalarning 65% ekologik atamalar va muammolar haqida yetarli bilimga ega, ammo ularning faqat 40% bu bilimlarni amaliyotda qo'llaydi.
2. Pedagogik mexanizmlarga munosabat: Talabalarning 78% interfaol dars usullarini (muhokamalar, ekologik o'yinlar, loyihalar) an'anaviy dars usullariga qaraganda samarali deb hisoblaydi.
3. Texnologiyalardan foydalanish: Talabalarning 82% ekologik mavzularda raqamli resurslar, mobil ilovalar va onlayn platformalardan foydalanishni qo'llab-quvvatlaydi.
4. Amaliy faollik: Faqat 35% talaba ekologik tadbirlarda (daraxt ekish, chiqindilarni saralash kampaniyalari) faol ishtirok etadi.

Intervyular natijalari shuni ko'rsatdiki, talabalar ekologik tarbiyada quyidagi pedagogik mexanizmlarni takomillashtirishni taklif qilmoqda:

- Har bir yo'nalishda ekologik fanlarni integratsiyalashgan holda o'qitish;
- Talabalar o'zaro ekologik loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirishda ko'proq mustaqillik berish;
- Ekologik faollikni rag'batlantirish uchun ball tizimini joriy etish.

Olingan natijalar talabalarda ekologik mashg'ulot madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy pedagogik yondashuvlarni qo'llash zarurligini ko'rsatadi. Interfaol usullar va loyiha asosida o'qitish talabalarning faolligini oshiradi, ammo bu usullarni o'quv jarayoniga izchil integratsiyalash lozim.

Talabalar takliflaridan kelib chiqib, quyidagi takomillashtirishlar tavsiya etiladi:

1. O'quv dasturlarini modernizatsiyalash – ekologik mavzularni barcha fanlar bilan bog'lab o'qitish.
2. Praktikaga yo'naltirilgan yondashuv – har bir semestrda kamida bitta ekologik loyiha amalga oshirishni talab qilish.
3. Raqamli resurslarni kengaytirish – ekologik ta'limga bag'ishlangan mobil ilovalar va onlayn kurslarni yaratish.
4. Talabalar o'zini-o'zi boshqarishini rivojlantirish – ekologik klublar va talabalar tashabbus guruhlarini faollashtirish.

Tadqiqotning cheklovlari – faqat 5 ta oliy ta'lim muassasasini qamrab olish va natijalarning faqat talabalar nuqtai nazarini aks ettirishi. Kelajakda professor-o'qituvchilar va ish beruvchilarning fikrlarini o'rganish maqsadga muvofiq bo'ladi.

1. Talabalarning ekologik madaniyatini rivojlantirishda pedagogik mexanizmlarni takomillashtirish zaruriyati aniqlandi.
2. Talabalar interfaol usullar, loyiha asosida o'qitish va raqamli texnologiyalardan keng foydalanishni afzal ko'rishadi.

3. O‘quv jarayonida ekologik mavzularni integratsiyalash, amaliy loyihalarni kengaytirish va talabalar mustaqilligini oshirish samarali pedagogik mexanizmlar hisoblanadi.
4. Taklif etilgan yondashuvlar ekologik ongini oshirish va ekologik javobgarlikni shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqot natijalari oliy ta’lim muassasalarida ekologik ta’limni rivojlantirish bo‘yicha amaliy tavsiyalar ishlab chiqish uchun asos bo‘lishi mumkin.

REFERENCES

1. Resolution of the President of the Republic of Uzbekistan “On the Development of Environmental Education”. – Tashkent, 2022.
2. Abdurakhmonov, B. Ecological Education: Theory and Practice. – Tashkent: Teacher, 2020.
3. Khalimova, S. Pedagogical Foundations of the Formation of Students' Ecological Culture. – Tashkent: Science, 2021.
4. UNESCO. Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives. – Paris, 2017.
5. Saidov, A. Interactive Methods and Their Teaching Effectiveness. – Tashkent: Innovation, 2019.
6. Yuldasheva, D. Digital Technologies and Education. – Samarkand: SamSU, 2020.